

رئیس جمهور آمریکا از فروردین ماه تاکنون دست‌کم ۳۷ بار مدعی شده «توافق با ایران نزدیک است»

۳ سناریو برای سرپال عقب‌نشینی‌های ترامپ

هدایت جاوید | سی‌ان‌ان می‌نویسد ترامپ از فروردین ماه تاکنون دست‌کم ۳۷ بار مدعی شده «توافق با ایران نزدیک است» یا «تهران به شدت دنبال توافق است»، در شرایطی که با گذشت بیش از دو ماه، هنوز هیچ تفاهمی بین طرفین حاصل نشده است! آمار رسانه آمریکایی را باید اصلاح کرد؛ دونالد حالا ۳۹بار چنین گفته است. رئیس جمهور ایالات متحده دیروز در ادامه افواضت نقل کرد: «فکر نمی‌کنم هیچ گرهی وجود داشته باشد. ما خیلی، خیلی به دستیابی به یک توافق با ایران نزدیک شده‌ایم». او افزود: «ممکن است ظرف دو روز آینده به جمع‌بندی مشخصی درباره توافق برسیم». با فضای پرتنش موجود که با نشانه‌هایی مانند محاصره دریایی تنگه هرمز، زد و خورد نظامی در خلیج فارس، جنگ یک‌روزه ایران و رژیم صهیونیستی، عدم انتشار اخبار مثبت درباره مذاکرات و بسیاری موارد دیگر خودنمایی می‌کند، تغییر لحن مقامات کاخ سفید و این گونه جلز و ولز کردن و بازی درآوردن با کلیدواژه صلح، مشکوک و پرسش‌برانگیز است. سی‌ان‌ان در گزارش اخیرش با لحنی انتقادی می‌نویسد: اگر جمهوری اسلامی واقعاً تا این اندازه مشتاق توافق بود، این پرسش مطرح می‌شود که چرا بیش از دو ماه و نیم بعد همچنان هیچ توافقی حاصل نشده است؟ نویسنده نتیجه می‌گیرد روایت ترامپ ممکن است ناشی از تلاش برای آرام نگه داشتن بازارهای مالی، فشار روانی بر طرف مقابل یا باور شخصی به امکان تحقق این سناریو باشد.

پنجره فرار ترامپ

در بررسی پشت پرده سرپال عقب‌نشینی ظاهری و لفظی ترامپ مقابل تهران و طلب صلح از سوی وی، به نظر سه فرضیه کلی قابل بررسی است. از نگاه خوشبینانه به چنین موضعی، ترس رئیس جمهور آمریکا از گرفتاری در جنگ فرسایشی احتمالاً آن عاملی است که او را به تغییر رویکرد واداشته است. حقیقت این است که ترامپ از مخالفان سرسخت ماجراجویی‌های خارجی وانشگتن بوده و شعار «اول آمریکا» بن‌مایه و ستون فقرات چنین راهبردی است. وی با تجربه ویتنام، عراق و افغانستان، مخالفت خود را با جنگ‌های بی‌پایان اعلام و در همین راستا کاهش شدید کمک‌ها به اوکراین با وجود مخالفت متحدان اروپایی را پیگیری کرد. با وجود این، ترامپ اما تحت تأثیر لابی‌های قدرت در مقطع جاری به مداخله در سه موضوع ونزوئلا، کوبا و ایران علاقه‌مند شد که همین ریشه گرفتاری‌های امروز او است. موفقیت در اجرای عملیات علیه نیکلاس مادورو، رئیس جمهور ونزوئلا آن هم در عملیاتی برق‌آسا که تنها یک روز به طول انجامید، به ترامپ اعتماد به نفسی ویژه داد و او با سودای تکرار چنین سناریویی تهاجم علیه جمهوری اسلامی را کلید زد. اما استحکام نظام مقدس جمهوری اسلامی که در پیوند میدان مبارزه نظامی، میدان مبارزه دیپلماسی و حضور مردم مقاوم حاصل شد، حتی ۱۰۰روز پس از جنگ سوم تحمیلی، به دشمن ثابت کرد چنین خواب آشفته‌ای هرگز قابل تغییر نیست. اکنون در شرایطی که ذخایر نفت اضطراری آمریکا (SPR) به سرعت در حال کاهش است و به پایین‌ترین سطح از ۱۹۸۳ رسیده و از سویی فشار داخلی بر رئیس جمهور به دایره نزدیکان و هم‌حزبی‌های جمهوری خواهد رسیده، یک علت عقب‌نشینی ترامپ و سخن گفتن مداوم از توافق احتمالاً از همین ترس از تبعات نبرد و گرفتاری در باتلاق جنگ بی‌سرانجام و بی‌پایان ناشی می‌شود. در چنین حالتی، رئیس جمهور آمریکا ناامید از دستیابی به پیروزی از طریق نظامی، با تغییر لحن و ارسال پالس مثبت، احتمالاً در پی دلربایی و متقاعد کردن مقامات تهران برای کوتاه آمدن از خواسته‌ها و رسیدن به تفاهمی هر چند حداقلی است که بتواند پنجره فراری برای وی از چنین وضعیتی ایجاد کند.

برگ امتیازگیری یا بازی فریب ایران؟

برخلاف دیدگاه گفته شده که تغییر مواضع ترامپ را فرار رو به جلو برای خروج از بن‌بست جنگی می‌داند، از منظر دیگری چنین اظهاراتی می‌تواند بهانه و برگ امتیازگیری کاخ سفید در مذاکرات بعدی تلقی شود. برخلاف سخنان مثبت رئیس جمهور ایالات متحده، اما وی در مقام عمل هیچ تغییری در مواضع خود نداشته و حتی محاصره دریایی ایران همچنان وجود داشته و با چراغ سبز آمریکا حملات رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان برقرار است. با این اوصاف لاف در غریبی ترامپ و ادعای اینکه «شرایط در حال حاضر خوب پیش می‌رود و به همین دلیل به نتایج‌دهنده دستور دادم تا حمله به ایران را در حالی که جت‌های جنگنده آماده بودند، متوقف کند!» می‌تواند عملاً صدور یک چک سفید امضا از سوی دونالد برای امتیازگیری از جمهوری اسلامی باشد.

به بیان ساده‌تر ترامپ در این بازی با طرح بحث مثبت و سخن گفتن از توافق و از سویی ادعای اینکه او بوده که مانع تهاجم گسترده دوباره به ایران شده، آن را به عنوان برگ امتیازی روی میز قرار داده و به زعم خود ایران را برای امتیازدهی و کوتاه آمدن از خواسته‌های خود زیر فشار می‌گذارد. اما در حالت بدبینانه لقلقه زبانی ترامپ را می‌توان بازی فریب با نیت سرگرم کردن ایرانی‌ها و کلید زدن تهاجم ناگهانی دیگر علیه کشورمان تعبیر کرد. ترامپ خود می‌داند رسیدن به توافق با جمهوری اسلامی آن هم پس از دو جنگ تحمیلی چندان آسان نیست. تهران به وانشگتن کاملاً بی‌اعتماد است و از سویی کوتاه نیامدن کاخ سفید مقابل خواسته‌های ایران، هر نوع گفت‌وگویی را به بن‌بست می‌کشاند. در چنین فضایی، آغاز مسابقات جام جهانی فوتبال و همچنین انتخابات میان‌دوره‌ای کنگره که بار آن بر دوش رئیس جمهور آمریکا سنگینی می‌کند، ترامپ را به کاهش مصنوعی و موقتی تنش و خرید زمان وادار می‌کند. در بستر این دیدگاه بدبینانه برخی معتقدند حتی مسئله اختلاف و تضاد منافع میان وانشگتن و تل آویو درباره حمله اخیر به ایران، تکمیل سناریو خام و گمراه کردن ایران و زدن ضربه غافلگیرانه است.

آیت‌الله مروی در دیدار وزیر کشور پاکستان:

وحدت، تنها راه بازگشت عظمت تمدن اسلامی و شکست دشمنان است

تولیت آستان قدس رضوی وحدت مسلمانان را تنها راه بازگشت عظمت تمدن اسلامی و شکست دشمنان دانست. به گزارش آستان‌نیز، آیت‌الله احمد مروی در دیدار «سیدمحسن نقوی» وزیر کشور پاکستان، با اشاره به نعمت بی‌بدیل وجود ائمه اطهار(ع)، اتحاد جهان اسلام را تنها راه نجات مسلمانان از سلطه دشمنان دانست و بر ضرورت وحدت میان کشورهای اسلامی تأکید کرد. تولیت آستان قدس رضوی در این دیدار با بیان اینکه اگر همه کشورهای اسلامی و امت اسلام با آموزه‌ها و فرهنگ غنی اهل بیت(ع) آشنا می‌بودند، بی‌شک شرایط امروز مسلمانان بسیار متفاوت می‌شد، به قدرت فرهنگی اسلام اشاره کرد و افزود: اسلام توانست دو تمدن بزرگ آن روزگار،

همان گونه که این جنگ روابط ایران و پاکستان را بیش از پیش نزدیک کرد، امیدواریم روابط ایران با سایر کشورهای حوزه خلیج فارس نیز برخلاف میل دشمن، به دوستی و محبت تبدیل شود

یعنی ایران و روم را در خود هضم کند، اما امروز متأسفانه چند میلیون صهیونیست و یهودی آدمکش، بر بیش از ۱/۵میلیارد مسلمان حکمرانی می‌کنند.

وی تصریح کرد: کجاست آن تمدن با عظمتی که پیامبر اسلام(ص) برای مسلمانان به ارمغان آورد؟ در حالی که قبله اول مسلمانان در چنگ سرسخت‌ترین دشمنان

اسلام اسیر است.

آیا پیامبر(ص) در قیامت از ما مسلمانان سؤال نخواهد کرد که وقتی بخشی از اتمم زیر چکمه‌های یهودیان له شدند، چرا مسلمانان کاری نکردند؟ وی با اشاره به جنایت‌های هولناک اسرائیل در غزه، خاطر نشان کرد: غزه امروز با ۳ تا ۳میلیون جمعیت از

روزشمار جنگ | روز صد و سوم

ماشین نظامی اسرائیل در جنوب لبنان در حال بر هم زدن مسیر مذاکرات است

استیصال ترامپ، این بار برابر نتانیاهو

که این هشدارها، تازمانی که باقطع ارسال تسلیحات و حمایت دیپلماتیک همراه نباشد، از سوی نتانیاهو جدی گرفته نخواهد شد.

■ محمای بیروت؛ باززندگی ایران و بن‌بست نتانیاهو

در حالی که وانشگتن تلاش می‌کند با تمرکز بر پرونده هسته‌ای و تنگه هرمز، یک توافق دوجانبه با ایران را پیش ببرد، تهران با اصرار بر «پیوستگی امنیتی منطقه»، این استراتژی تجزیه‌پذیر را ناکام گذاشته است.

محمدباقر قالیباف، مذاکره‌کننده ارشد ایران با صراحت تمام، نقض مکرر آتش‌بس توسط اسرائیل در لبنان را نشانه «فقدان اراده واقعی برای اعتمادسازی» توصیف کرد. این موضع، پشتوانه میدانی قدرتمندی دارد. ایران در دور قبلی تبادل آتش، با تثبیت «معادله بازآزندگی پیرامون بیروت و ضاحیه»، ارتش اسرائیل را مجبور به توقف حملات به ضاحیه کرد. این بازآزندگی، اکنون کابینه نتانیاهو را در یک مخمصه استراتژیک قرار داده است. اسرائیل نتوان گسترش جنگ به مرکز لبنان را دارد و نه در جنوب لیبانی (در برابر ۱۶ عملیات روزانه حزب‌الله) قادر به تثبیت مواضع خود است.

■ «صور» در آتش؛ تداوم استراتژی جابه‌جایی اجباری

در میدان عمل، ارتش اسرائیل با ناتوانی در تغییر موازنه، فشار را بر غیرنظامیان متمرکز کرده است. بمباران مناطق مسکونی در شهر «صور» و صدور فرامین

ابتدایی‌ترین امکانات زندگی محروم است.

آیا در تاریخ چنین جنایاتی سابقه داشته است؟ تولیت آستان قدس رضوی، ریشه اصلی مشکلات را نبود «اتحاد و انسجام» دانست و تأکید کرد: اگر کشورهای اسلامی متحد شوند، نابودی دشمنان با کمترین هزینه ممکن خواهد شد. اتحاد و انسجامی که در ایران موجب ناکامی آمریکایی‌ها و صهیونیست‌ها شد، اگر در سطح همه کشورهای اسلامی حاکم شود، دشمن با شکست مواجه خواهد شد.

آیت‌الله مروی با یادآوری سیاست راهبردی امام راحل، رهبر شهیدان و رهبر معظم انقلاب در زمینه اتحاد کشورهای اسلامی، گفت: ممکن است ما مسلمانان در برخی مسائل با یکدیگر اختلاف نظر داشته باشیم، اما دشمن هم نیستیم. ما یک خدا داریم، یک قبله، یک پیامبر و یک قرآن. دشمنان اسلام القا می‌کنند که ما با یکدیگر دشمن هستیم؛ در حالی که دشمنی مسلمان با مسلمان، خلاف قرآن و سنت رسول‌الله(ص) است. تولیت آستان قدس رضوی در بخش دیگری از سخنان خود با اشاره به جایگاه ویژه زائران پاکستانی در حرم مطهر رضوی، اظهار کرد: پس از زائران عراقی، پرجمعیت‌ترین زائران در مشهد مقدس، برادران پاکستانی ما هستند و بدین منظور یک رواق در حرم مطهر رضوی به زائران پاکستانی اختصاص داده‌ایم تا بتوانند به زبان و فرهنگ خودشان برنامه‌های عبادی و زیارتی را انجام دهند.

آیت‌الله مروی در پایان با قدردانی از همراهی مسئولان مردم و دولت پاکستان در جنگ اخیر، ابراز امیدواری کرد: با عنایت وزیر کشور پاکستان، تمهیداتی فراهم شود که زائران بیشتری از این کشور در مشهد، قم و ایران حضور یابند. تولیت آستان قدس رضوی گفت: همان گونه که این جنگ روابط ایران و پاکستان را بیش از پیش نزدیک کرد، امیدواریم روابط ایران با سایر کشورهای مسلمان و حوزه خلیج فارس نیز برخلاف میل دشمن، به دوستی، محبت و برادری بیشتر تبدیل شود.

سیدمحسن نقوی، وزیر کشور پاکستان نیز در این دیدار ضمن ابراز خرسندی از سفر به ایران و دیدار با تولیت آستان قدس رضوی، از زحمات و خدمات این آستان مقدس در میزبانی، کمک و خدمت‌رسانی به زائران پاکستانی حضرت رضا(ع) تشکر و قدردانی کرد.

تخلیه جدید برای ده‌ها روستا، نشان دهنده تداوم سیاست «زمین سوخته» است. اما این رویکرد، هزینه‌های دیپلماتیک سنگینی برای تل آویو به همراه داشته است. اقدام هماهنگ ۶ کشور غربی (از جمله فرانسه، بریتانیا و کانادا) در وضع تحریم علیه شهرک‌نشینان افراطی و ممنوعیت ورود وزیران رادیکال کابینه اسرائیل، نشان از تعمیق انزوا بین‌المللی رژیم صهیونیستی دارد. حتی در درون اسرائیل نیز، سفیر این رژیم در وانشگتن با لحنی استیصال‌آمیز ادعا می‌کند «مذاکرات وانشگتن و تهران ارتباطی به لبنان ندارد»؛ ادعایی که با واقعیت‌میز مذاکره در اسلام‌آباد، در تضاد کامل است.

■ چشم‌انداز: صلح مشروط در سایه تردید

اکنون در یکی از شکننده‌ترین مراحل این بحران ۱۰۳روزه قرار داریم. ترامپ مدعی است در «مراحل پایانی یک توافق» قرار دارد، اما دستگاه دیپلماسی ایران با هوشمندی، انتظارات را مدیریت کرده است. ایران نشان داده برای کاهش تنش آمادگی دارد، اما این آمادگی، به معنای امضای یک «توافق نسبی» نیست. تا زمانی که ماشین نظامی اسرائیل در جنوب لبنان خاموش نشود و وانشگتن تضمین‌های عملی برای لغو محاصره دریایی ارائه ندهد، سیگنال‌های دیپلماتیک کاخ سفید تنها به عنوان نشانه‌ای از «استهلاک استراتژی فشار حداکثری آمریکا» ارزیابی خواهد شد. خاورمیانه بار دیگر به نقطه‌ای رسیده است که در آن، دیپلماسی بدون پشتوانه میدان، راه‌به‌جایی نخواهد برد.

ایران می‌تواند از دولت‌های منطقه در قبال مشارکت در تجاوز خسارت بخواهد

مصداق نقض جدی حقوق بین‌الملل

است. بنابراین صرف «در اختیار گذاشتن قلمرو، حریم هوایی، پایگاه‌های نظامی، تسهیلات لجستیکی و اطلاعاتی» به دولت مهاجم، دولت‌میزبان را به «مشارکت‌کننده در تجاوز» تبدیل می‌کند.

■ تعهد به جبران کامل خسارت

مبنای تعهد به جبران کامل، وقتی مسئولیت بین‌المللی یک دولت به دلیل مشارکت در تجاوز احراز شود، تعهد به «جبران کامل خسارت» ایجاد می‌شود. ماده ۳ مواد مسئولیت دولت‌ها(۲۰۱) تصریح می‌کند: «دولت مسئول موظف است خسارت ناشی از عمل متخلفانه بین‌المللی را به‌طور کامل جبران کند». همچنین ماده ۳۴ اشکال جبران را شامل اعاده وضع به حال سابق، غرامت و رضایت‌خواهی می‌داند.

جبران خسارت هم شکل‌های سه‌گانه‌ای دارد: اعاده وضع به معنای پایان دادن به اقدام‌های متخلفانه / غرامت: دولت مشارکت‌کننده موظف به پرداخت خسارت‌های مادی و معنوی وارده به ایران است / رضایت‌خواهی: ارائه پوزش رسمی، اعلام پذیرش مسئولیت و تضمین عدم تکرار، به ویژه در قبال نقض تعهدات اساسی بین‌المللی (مطابق ماده ۳۷ مواد مسئولیت دولت‌ها) بنابراین موضع ایران که «کشورهای مشارکت‌کننده نه در جایگاه مطالبه‌گر، بلکه مسئول جبران خسارت هستند»، کاملاً با موازین حقوق بین‌الملل عرفی و معاهده‌ای هماهنگ است. این دولت‌ها نمی‌توانند خود را قربانی یا بی‌طرف جلوه دهند؛ زیرا رفتار آن‌ها با معیار «کنترل مؤثر» یا «آگاهی و تسهیلگری» (که در رأی دیوان در پرونده نیکاراگوئه نیز تأیید شده) در تجاوز، مشمول مسئولیت است.

سیدمجتبی جلالی | اظهارات اخیر کاظم غریب‌آبادی، معاون وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران، مبنی بر مسئولیت برخی دولت‌های منطقه که «قلمرو و امکانات خود را در خدمت تجاوز علیه ایران قرار داده‌اند» و ضرورت جبران کامل خسارت‌های وارده، از منظر حقوق بین‌الملل عمومی و به ویژه قواعد آمره (jus cogens) و مسئولیت دولت‌ها، حائز اهمیت بنیادین است. این موضع نه یک ادعای سیاسی، بلکه استنادی صریح به ارکان حقوقی ناشی از اقدام‌های متخلفانه بین‌المللی و مسئولیت ناشی از مشارکت در تجاوز است. این یادداشت به تحلیل این اظهارات بر مبنای اصول مسلم حقوق بین‌الملل عرفی و معاهده‌ای می‌پردازد.

■ قاعده آمره منع توسل به زور و تعریف تجاوز

قاعده منع توسل به زور به عنوان عرف مهم‌ترین چارچوب حقوقی، قاعده آمره منع توسل به زور در روابط بین‌المللی است که در ماده ۲(۴) منشور ملل متحد تبلور یافته و در رویه قضایی بین‌المللی بارها به عنوان یک قاعده عرفی غیر قابل عدول شناخته شده است. (رأی دیوان بین‌المللی دادگستری در پرونده نیکاراگوئه علیه ایالات متحده، ۱۹۸۶، پاراگراف ۱۹۰)

نکته کلیدی در سخنان غریب‌آبادی، «مشارکت در عمل متخلفانه» است. ماده ۱۶ پیش‌نویس مواد مسئولیت دولت‌ها(۲۰۱) که بازتاب‌دهنده حقوق عرفی است، مقرر می‌دارد: «دولتی که در عمل متخلفانه بین‌المللی دولت دیگر با علم به شرایط آن عمل مشارکت می‌کند، در صورتی که آن عمل تحت قواعد بین‌المللی برای دولت اصلی متخلفانه باشد، خود نیز دارای مسئولیت بین‌المللی است» این ماده در رویه دیوان بین‌المللی دادگستری (مثلاً پرونده فعالیت‌های مسلحانه در کنگو علیه اوگاندا، ۲۰۰۵) مورد استناد قرار گرفته